

เศรษฐศาสตร์พอเพียง : แนวคิดทฤษฎีตะวันออก

ฉันทณรงค์ วิบูลสันติ *

"It is ideas, not vested interest, which are dangerous for good or evil." J.M. Keynes 1936.

กฎหมายขาดแคลน (Law of Scarcity)

การเกิดวิชาเศรษฐศาสตร์ตะวันตกอยู่บนพื้นฐานกฎการหายากขาดแคลน (Law of Scarcity) ซึ่งมี 2 ประเด็น คือ:

1. ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัด (unlimited Human want)

การบริโภคเป็นจุดหมายปลายทาง เป็นเป้าหมายที่สูงสุดอย่างหนึ่งในชีวิต จากการผลิตและการแจกจ่ายแล้ว มีสิ่งใดขึ้นมา เราบริโภคทางทวารทั้ง 6 ได้หมด ดูแทบจะไม่สิ้นสุดเลย เราบริโภคอาหารพอเพียงกับร่างกายแล้ว เราต้องการกินบรรยากาศอีก จึงต้องมีดนตรีเบา ๆ บรรยากาศดี ๆ ที่ร้านอาหารดี ๆ เหล่านี้เป็นต้น ในสำนักคลาสสิกได้พูดถึงกฎหนึ่งว่า "Supply creates its own demand" เมื่อมีสินค้าแล้วก็มีความต้องการตามมา เมื่อมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมา เช่น โทรทัศน์ เครื่องถ่ายวิดีโอ เราต่างต้องการทั้งที่ก่อนหน้านี้ไม่มีเลย ปัจจุบันเรามีโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ใหม่ๆ แม้อันเก่าจะยังคงใช้ได้ เราก็มักอยากได้รุ่นใหม่ อีก เช่น Windows 95 ยังไม่พอ เราต้องการรุ่น 98 ผู้ผลิตชื่อ Bill Gates จึงตั้งชื่อว่า Windows (เพื่อให้โยนออกนอกหน้าต่างไปไว ๆ) เขาจะได้ขายได้เป็นมหาเศรษฐีของโลกอันดับ 1 ต่อไป ทั้งนี้โดยการสร้างรุ่นใหม่ให้ถูกใจเพิ่มมากขึ้น มีลูกเล่นมากกว่ารุ่นเก่านิดหน่อย ตามกลยุทธ์การขาย (จ๋าจ๋าจ๋า 90,000 ล้านเหรียญในปี 2542 แต่กำลังโดนข้อหาการผูกขาดและเป็นคดีในศาลสหรัฐอเมริกา) ปัจจุบันมีสินค้าใหม่ๆออกมาแทบจะตามไม่ทันและคนรุ่นก่อนไม่เคยมีเลย ขั้นสุดท้ายของขีดขั้นความเจริญของระบบนายทุนคือ "ขั้นอุดมโภคา" (Stage of High Mass Consumption) การบริโภคกลายเป็นเป้าหมายของชีวิตไปแล้ว แล้วลูกหลานกลายเป็นเป้าหมายในไทยตั้งแต่เปิดประเทศค้าขายกับตะวันตกในปี 1855 ทางเศรษฐศาสตร์จะพูดถึงอุปสงค์ (Demand) เพราะเป็นการแสดงถึงสิ่งที่เป็จริงได้ นั่นคือมีความหมายมากกว่า "ต้องการ" ที่ออกจะเลื่อนลอย และมีแต่ความปรารถนาแต่ไม่มีเงินไปซื้อ การที่มีคำว่า "จำเป็น" "ต้องการ" "ปรารถนา" และ "ตัณหา" จึงต้องพิจารณาโดยละเอียดในกรอบของตะวันออกที่ตะวันตกไม่เคยรู้ อย่างลึกซึ้งถึงคำต่างๆเหล่านี้ดีเท่าตะวันออก

* อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่

2. ปัจจัยในการผลิตมีอยู่อย่างจำกัด (Scarce Resources)

ปัจจัยซึ่งมีที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการแต่ละปัจจัยการผลิตมีอยู่อย่างจำกัด ที่ดินมีเท่าเดิม แม้จะขยายถนนหนทางมากขึ้นเพิ่มเนื้อที่ได้ก็ตาม หรือแรงงานแม้ไม่มีความชำนาญก็ยังขาดแคลนได้ จึงมีแรงงานต่างชาติเข้ามาในไทยเกือบล้านคนในปี 2542 นี้ ทุนเราขาดแคลนมากจึงต้องอาศัยจากต่างประเทศ เป็นต้นเหตุของการเติบโตแบบฟองสบู่ที่การกระจายติดเชื่อไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แก่ไข้อย่างไรก็พินยากพินมาแล้วต้องก้มหน้าก้มตาใช้หนี้เขาไปหลายล้าน ล้านบาท เพราะโลกาภิวัตน์ ภัยพิบัติเกิดที่ไหนไม่รู้มาหล่นทับหัวเราได้ จึงเกิดทฤษฎีใหม่ว่า The Accidental Theorist ของครูกแมน (Krugman) มาอธิบาย แล้วใครจะไปรู้ว่าอุบัติเหตุจะเกิดขึ้นเมื่อใด ผู้ประกอบการที่น่าสัง ใหม่ ๆ เข้ามา เช่น สินค้าใหม่ ตลาดใหม่ ปัจจุบันก็หาผู้ประกอบการได้ยาก จึงมีจำกัด หากทรัพยากรไม่หายาก ไม่ขาดแคลนกลับมีมาก เหลือล้นอย่างอากาศ หรือน้ำที่จำเป็นและสำคัญต่อชีวิต เราไม่ต้องห่วงเรื่องความต้องการที่ไม่จำกัด เพราะไม่ต้องผลิต ไม่ต้องจ่ายแจก ก็สามารถบริโภคได้อย่างเต็มที่ รากฐานของวิชาเศรษฐศาสตร์ต่างบอกขานมาอย่างนี้

กฎแห่งความกลัว (Law of Fear)

กฎแห่งความหาได้ยากยังมีข้อบกพร่องมากทั้งทางด้านความต้องการของมนุษย์ที่ว่าไม่จำกัด เป็นความจริงในระดับธรรมดาเท่านั้น หากพูดเป็นพุทธจริงๆ แล้ว ความต้องการนั้นคือ “ตัณหา” นั่นเอง เพราะการที่ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นเป็นทุกข์เพราะต้องการจะบริโภคแล้วไม่ได้ จากมูลเหตุของทุกข์มาจากตัณหาตัวเอง ขอให้เข้าใจว่า สิ่งจำเป็นนั้นมีแค่ 4 คือ ยา อาหาร ที่อยู่อาศัยและเสื้อผ้าที่ต้องบริโภคคุณค่า ไม่ใช่คุณค่าเทียม สิ่งทางเศรษฐศาสตร์ก็คือ

“อุปสงค์” เป็นความต้องการที่มีความสามารถในการจ่ายได้ โลกกับคำว่าต้องการมากการมีความอยากนี้โดยไม่มีปัญญากำกับคือ ตัณหาเรตี่ๆนี้เอง แต่คำที่ว่าปรารถนาอันตรายนมากกว่าตามพระบาลีว่าไว้ เราสามารถ “ลด” และ/หรือ “ละ” ตัณหาได้ การที่มีคนนิยมไปนั่งสมาธิ หากเข้าใจถูกต้องเป็นสมณะ หากเกิดสัมมาทิฐิเป็นวิปัสสนา จับตัวตัณหาได้จริง ใจจดจ่อกับสิ่งที่กำหนด เช่น องค์ภาวนา ใจไม่่วนวายจะเป็นการลดตัณหา หากเราทำไปด้วยความ “ไม่มีตัวตน” มีปัญญาแท้ๆ ไม่เห็นแก่ตัว ว่าตัวเราจะดี ตัวเองจะดี เห็นเป็นสภาพธรรมชาติที่เกิดขึ้นแล้วผ่านไป(ไม่ว่าจะเป็นความรัก ความโกรธ ความโลภ ความขง) จะเป็นการเริ่มกระบวนการละตัณหาได้แล้ว การบริโภคของพุทธมิใช่จุดหมายปลายทาง แต่เป็น “มรรค” เพื่อการ “พัฒนา” ตน ไม่ให้เห็นแก่ตัวจนบริสุทธิ์หมดจดเป็นการประพฤติพรหมจรรย์ ลองดูในการบริโภคปัจจัยสี่ของบรรพชิตจะเห็นชัด หากดูของขรवासต้องดูที่คำว่า “มัตตัญญูตา” ความพอดี การประพฤติพรหมจรรย์ในที่สุดแล้ว ได้แต่เห็นแก่ผู้อื่นกลายเป็น “อารยชน” การที่อดัม สมิธเห็นว่า การเห็นประโยชน์ส่วนตนจะนำมาซึ่งความมั่งคั่ง ถูกส่วนเดียว แต่คนที่ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนนั้นมีแน่ๆ (จะมากน้อยต้องมาดูกันอีกที) และทำประโยชน์ให้ส่วนรวมมากกว่าเสียอีก ขอให้ดูพรหมวิหาร 4 ที่มารดา มีต่อบุตร ปรารถนาให้บุตรมีความสุข ปรารถนาให้หมดทุกข์ ยินดีในความสุขของบุตรและในที่สุดต้องวางใจเป็นกลาง ให้บุตรเติบโตไปตามทางของเขาเอง และการที่องค์ศาสดาของหลายๆศาสนา โถ่บาปให้มนุษย์บ้าง เผยแผ่พระธรรมคำสอนโดยไม่เห็นแก่ความยากลำบากบ้าง เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนบ้าง ไม่มีในตำราของอดัม สมิธ และยังไม่มีย้อนรอยไปถึง การเกิดขึ้นของตัวตนและสัญญาตัญญาณแห่งความกลัวด้วย แต่ของทางตะวันออกมีกล่าวไว้ จึงลึกซึ้งกว่า

ในพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 สาเหตุสำคัญหนึ่งของวิกฤติเศรษฐกิจปัจจุบัน คือความโลภ

ไม่รู้จักรประมาณตน ต้องหันมาจำกัดให้อยู่อย่างพอเพียงที่มีความหมายกว้างกว่าของตะวันตก พระราชดำรัสในวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ยิ่งทำให้ทราบว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ธรรมดาเพราะไม่ได้หมายถึงแค่ พอกินพอใช้ แต่รู้ได้ นั่นคืออยู่กินตามฐานะของตน (สมชีวิตา) จึงแตกต่างจากความหมายที่เข้าใจกันจากการรับมาจากตะวันตก

ส่วนทางด้านปัจจัย 4 ที่ว่ามีจำกัดนั้น เป็นความจริงระดับหนึ่งเช่นกัน เราสามารถเพิ่มได้ เช่น ที่ดินเพิ่มโดยใช้เทคโนโลยี เพิ่มขึ้นในการสร้างตึกจาก 2-3 ชั้นเป็นหลาย ๆ ชั้นได้ พื้นที่ใช้สอยจึงเพิ่มขึ้น ในการเกษตรเราใช้อย่างเข้มข้นได้โดยอาศัยเทคโนโลยีเช่นกัน ปัจจุบันมีการตัดแต่งยีน (Genetically Modified Organisms) เป็นสิ่งล่าสุดที่เราทราบกัน ในอนาคตแน่นอนว่าจะต้องมีวิธีการใหม่ๆ มากอีก ปัจจัยอื่น ๆ ก็เพิ่มได้ในทำนองเดียวกัน

ดังนั้น เราน่าจะเอากฎแห่งความกลัวมาเป็นหลักมากกว่า กฎนี้เป็นบ่อเกิดของวิชาต่าง ๆ รวมทั้งศาสนา เพราะเราต่างกลัวกันมาแต่เกิด สิ่งที่น่ากลัวมากที่สุดคือสิ่งที่เราไม่รู้ เราไม่รู้หลังความตายแล้วจะเป็นอะไรจึงน่ากลัวมากที่สุด ศาสนาต่าง ๆ จึงมีการใช้พิธีงานศพเป็นเครื่องปลอบใจว่า ตายไปแล้วได้ประกอบพิธีแล้ว ไปดีแน่ ที่มีพระผู้เป็นเจ้าจึงต้องหันไปพึ่งพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งในนามธรรมคือ ธรรมะ นั่นเอง ในพระพุทธศาสนาจะกล่าวไว้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมาว่า เมื่อเกิดความกลัวขึ้น มนุษย์จะพึ่งตนไม่ใหญ่บ้าง ภูเขาบ้าง ที่พึ่งเหล่านี้ไม่ใช่ที่พึ่งอันเกษมเลย(พะหุง เว สะระณัง ยันติ ปีพพะตานิ วนาเมิ จะ อารามะรูกขะเจตยานิ มะนุสสา ภะยะตัสซิดา เนตัง โข สะระณัง เขมิง เนตัง สะระณะมุตตะมัง: เขมาเขมสรณที่ปีกกาถา) และทางตะวันตกกล่าวตรงกัน นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส เจ เจ รูสโซ (J.J. Rousseau) ค.ศ. 1712-1778 กล่าวว่า Fear & I are twins "ความกลัวกับข้าพเจ้าแยกกันไม่ออก" ความกลัวจึงเป็นสัญชาตญาณป้องกันภัยที่ดีที่สุดของมนุษย์ (ในแนวพุทธมีอีกสามสัญชาตญาณ คือการสืบพันธุ์ การกิน

อาหารและการนอน) และการเรียนวิชาต่าง ๆ ในสมัยต้นของมหาวิทยาลัย เรียน 3 วิชาเท่านั้นเพื่อมั่นคงของชีวิตนี้และชีวิตหน้า คือ วิชารัฐศาสตร์ วิชาแพทย์ (สำหรับชีวิตนี้) และเทววิทยา(สำหรับชีวิตหน้า) อนึ่งสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ทั้งพืชและสัตว์ต่างมีความกลัวเป็นพื้นฐาน(ต้องหาความรู้เกี่ยวกับด้านนี้อีกมากกว่าจริงแท้แค่ไหน แต่เท่าที่ค้นพบใหม่ๆ มีการตอบสนองเพื่อเอาตัวรอดมากกว่า) ต้องหาทางป้องกันภัยและพัฒนาตัวเองให้สามารถควบคุมสถานการณ์ให้ได้ให้มีความมั่นคงทางด้านมนุษย์จึงมีวิวัฒนาการมาจนกระทั่งยืนตรงได้ (Homo Erectus) การยืนตรงได้ทำให้การระวังภัยได้ดีขึ้น มองเห็นภัยได้ดีกว่าการเดินและวิ่งแบบสี่เท้าในอดีต ปรากฏว่า ชายและหญิงต่างต้องวิ่งหนีภัยด้วยกัน ชายวิ่งได้เร็วกว่า หญิงจึงต้องวิวัฒนาการไปอีกแบบให้อดทนมากกว่าและจะระวังภัยมากกว่า ผลอย่างหนึ่งในปัจจุบันผู้หญิงอายุยืนกว่าและมีพัฒนาการร่างกายดีกว่าชาย "การอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด" ในชีววิทยาจึงเป็นวิวัฒนาการที่เป็นการค้นพบที่สำคัญอย่างหนึ่งในรอบพันปีที่ผ่านมา (ทฤษฎีวิวัฒนาการ ค้นพบโดย Sir Charles Darwin ค.ศ. 1859 ที่มีรากฐานมาจากทฤษฎีประชากรของมัลทัสที่ว่าประชากรกับอาหารมีความสัมพันธ์กัน ทฤษฎีวิวัฒนาการอยู่ในอันดับที่ 15 ของ 100 Events of the Millennium, ของนิตยสาร LIFE)

ในทางเศรษฐศาสตร์เนื่องจากคนเราเป็นสัตว์หนึ่งบาง(สำนวนทางเหนือ) ร้อนนึกคำว่าเทวดาแล้วว่าทำไมร้อนนัก หนาวนึกค่าแล้วว่าหนาวนัก นั่นคือคนเราอ่อนแอแต่คนเรามีสมองดีที่สุด ส่วนอื่นสัตว์อื่นไม่ได้เลย ในการลดและละความกลัวมนุษย์ต่างแสวงหาความมั่นคงสะสมไว้ใช้ยามจำเป็นและข้อสำคัญความมั่นคง(ความมั่นคงมีทั้งทางวัตถุและไม่ใช้วัตถุ การมีกัลยาณมิตร การมีบารมี การมีความรู้ แม้แต่การมีร่างกายแข็งแรงเป็นต้น)ทำให้มั่นคงที่มนุษย์ต้องการมากที่สุด หากมั่นคงแล้วเกิดความสุขขึ้น จะไปทำอะไรได้ทั้งนั้น การที่คนเราล่องสร้อยคอเส้นโต ๆ ไวนั้นเป็นการเตรียมตัว

เมื่อจำเป็นต้องหนีภัยไปข้างหน้า และมีทองไว้หาแลกอาหารและปัจจัยอื่น ๆ ไว้กัณอดตาย

ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของโลกเขียนโดย Adam Smith ในปี ค.ศ. 1776 นั้น มีชื่อว่า An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations เป็นการแสวงหาความมั่งคั่งให้เกิดความมั่นคงจากการที่เป็นกิเลส เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มาเกาะกุมกันทำให้ประเทศชาติมั่งคั่งขึ้นไปได้ ที่มีการอ้างอิงของ ออดัม สมิท มากตอนหนึ่งคือ

Every individual endeavors to employ his capital so that its produce may be of greatest value. He generally neither intends to promote the public interest, nor knows how much he is promoting it. He intends only his own security, only his own gain.

เขาเห็นว่าแรงงานจะเป็นปัจจัยสำคัญมากที่สุดหนึ่ง เมื่อมีการแบ่งงานกันทำ เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง สินค้าจึงผลิตได้มาก เกิดความมั่งคั่งขึ้น การที่มีพวกล่าอาณานิคมเกิดขึ้น เป็นพาณิชยกรรม (Mercantilism) ในระยะใกล้กันกับพวกคลาสสิกของ ออดัม สมิท ดึงกล่าว พวกนี้จะเห็นว่า การค้าขายทำให้ประเทศรุ่งเรืองมั่งคั่งขึ้น จึงมีการเดินเรือจนไปค้นพบทวีปอเมริกา ไปพบอเมริกาอินเดีย ที่ไม่ใช่ประเทศอินเดีย ต่อมาลุลกลามไป ต้องการผูกขาดจึงยึดเอาเป็นเมืองขึ้น (Colonialism) เพื่อจะได้สินค้า ตลาดและแรงงานโดยง่าย การที่มีการนำเอาระบบสังคมนิยมมาใช้เป็นการออกจากทุนนิยมซึ่งเป็นระบบที่แข่งกันต่างอย่างที่คาร์ล มาร์กซ ว่าไว้แล้วยังเร่งเล่าการบริโภคนิยมทรพยากรย่อยหรือ เสมือนเป็นการลงมือผิดถูกในสภาพเป็นจริง ไม่ถึง 100 ปี ก็รู้ว่าผิดธรรมชาติมนุษย์จึงล่มสลายไป 10 กว่าปีมานี้ ทางด้านการออม คนเราออมไม่ใช่เพื่อผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยเท่านั้น แต่ออมเพื่อกันอดตาย แม้แต่ออมตอนบั้นท้ายของชีวิตแล้ว อ้างว่าเป็นนิสัย จริงแล้วเพื่อคนรุ่นต่อไปด้วย คือลูกหลานของตน ดังนั้น คนไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเสมอ

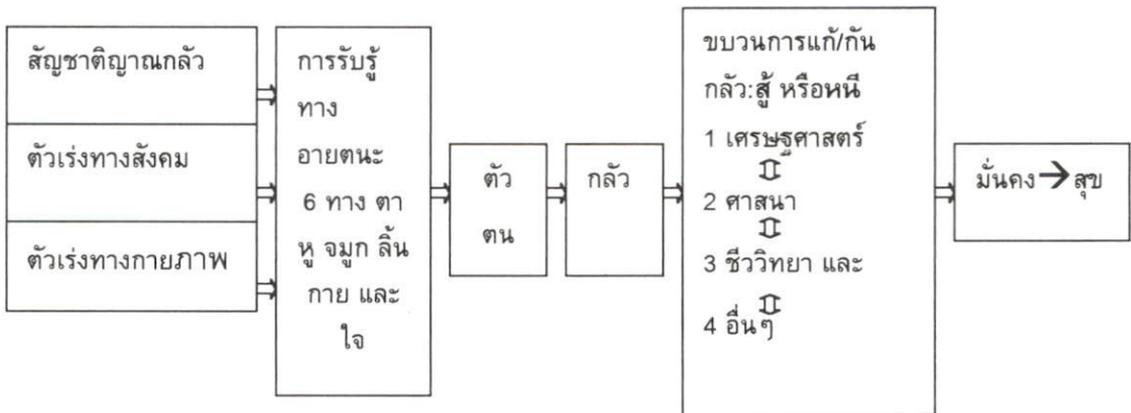
ไปอย่างที ออดัม สมิท ว่าไว้ ผู้ที่เสียสละตัวเองและไม่มีประโยชน์ส่วนตนเลยก็มี เช่น พระเยซูถูกตรึงบนไม้กางเขนเพื่อไถ่บาปให้มนุษย์ การกระทำใดๆของพระอรหันต์ เช่นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นกริยาจิต ไม่มีกุศลหรือ วิบากอีก สิ่งที่ไม่ให้กับลูกเป็นตัวอย่างที่ว่าแม่ได้ยังประโยชน์ตนน้อยแต่ลูกมาก ในระดับปัจเจกชนมีทั่วทุกสังคม เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง และในสมัยอดัม สมิท คงไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างปัจจุบัน การพัฒนาไม่ยั่งยืนได้ แต่ปัจจุบัน ต้นทุนทางสังคมทางสิ่งแวดล้อมมีมากมาย ทฤษฎีของเขาจะถูกล้มล้างไปแล้ว

เศรษฐศาสตร์จึงน่าจะหันมาดูวิชาใหม่แนวใหม่ที่ผสมผสานการผลิต การจ่ายแจก และการบริโภค แบบสัมพันธ์กับตัวเองที่มีชีวิตที่เกรงกลัวภัยและหาทางปกป้องไม่ให้ภัยมาถึงตัวเป็นชีวิตเศรษฐศาสตร์ การเจริญขึ้นของเศรษฐศาสตร์นี้ จึงเป็นวิวัฒนาการอย่างหนึ่งที่สำคัญของมนุษย์อย่างมีชีวิตจิตใจ และจะดีกว่ากฎหมายยากขาดแคลนที่นิยมกันมาก่อนในทางตะวันตก เพราะเป็นการแสวงหาระบบที่ใหม่ที่สุดแล้วจะก่อให้เกิดความมั่งคั่ง นำไปสู่ความมั่นคง ผลทางด้านนโยบายรัฐบาลไม่ควรจะมาบิดเบือน หั้นระบบ แต่ควรจะปล่อยให้เสรี ยิ่งไปควบคุมสั่งการยิ่งก่อให้เกิดความวุ่นวายโดยใช่เหตุ และการนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาซึ่งเหมาะสมกับสังคมไทยที่สุด เพราะการบริโภคมิใช่เป็น "ผล" อย่างในตะวันตกแต่เป็นเพียง "มรรค" เท่านั้น อีกประการจะนำไปสู่การ "พัฒนาคน" ที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาในปัจจุบัน ที่เป็นคุณค่าของทางตะวันออกมานานแล้ว คนจึงเป็น "เวไนยสัตว์" ที่ฝึกฝนให้เป็นอารยชนได้ ไม่เช่นนั้น เราจะประสบกับการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน มีแต่การแก้ปัญหาหนึ่งได้แล้วปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกเป็นพรวนจนยากที่จะแก้ได้ เช่น สิ่งแวดล้อม มีแต่มลพิษทั้งทาง ดิน น้ำ อากาศ และอุณหภูมิร้อนขึ้นของโลก นักเศรษฐศาสตร์ไทยควรจะหันมาพิจารณาทฤษฎีที่เป็นรากฐานของเศรษฐกิจพอเพียงให้ชัดเจนและรัดกุมมากขึ้น ไม่หลงในทฤษฎีตะวันตกทั้งดุ้น ทั้งที่นักคิดของเขาคิดๆมาเพื่อแก้ไขปัญหาของเขาเอง ไม่

เหมาะสมกับสังคมไทยๆและกระจายความคิดใหม่ไปให้ถึงตะวันตก เป็นการแสดงว่าเรามีการรักษามรดกของโลกและนำมาช่วยให้วงการวิชาการเรามีแนวคิดใหม่ในการใช้ทรัพยากรในยุคโลกาภิวัตน์นี้เป็นต้นไปให้ยั่งยืนไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไทยจึงจะสามารถแข่งขันและอยู่กับนานาชาติได้ในโลกที่ไร้พรมแดนนี้ โดยมีมรดกของโลกที่รักษามาแสนานให้เป็นการสร้างจิต

วิญญาณของผู้ให้ของไทยหลังที่รับอย่างลืมหูลืมตาไม่ขึ้นมานานแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นการเริ่มต้นทฤษฎีของตัวเอง ไม่มีการเอาลัทธิเอาอย่างชาติตะวันตกมาเจือปน แนวทางอย่างอื่นนั้นเราพอคุ้นเคยกันบ้างแล้ว จะเข้ามาหนุนอย่างสอดคล้องอีก เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืน การกินอยู่อย่างสมณะ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้นสรุปแล้ว จะแสดงได้ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 ผังแสดงสัญญาตัญญาณความกลัวและขบวนการแก้/กันความกลัว

เริ่มต้นจากสัญญาตัญญาณความกลัวที่ติดมากับมนุษย์แต่เกิด ประกอบกับการมีการอบรม ชี้นำในสังคมไปทางนั้นๆ ทำให้กลายเป็นตัวเร่งความกลัวได้ เช่น นักการเมืองและการทหารชอบใช้การขู่ประชาชนในการเล่นกันเองและนำประชาชนไปเล่นเป็นลูกไล่ (เกมคือการกระทำที่มีผลกระทบต่อผู้อื่นคือคู่ต่อสู้) ตัวเร่งทางกายภาพคือภัยจากธรรมชาติ เช่น พายุร้าย ฟ้าผ่า และฝน ความแห้งแล้ง เป็นต้น คนเอาตัวรอดง่าย ๆ ไปก่อนโดยการกลัวแล้วกราบไหว้ว่าเป็นเทพเจ้าที่คิดเหมือนๆ คนนั่นเอง ต้องเอาใจ เช่น พระยาแถนในภาคอีสานที่แห้งแล้ง ไหว้เพื่อขอฝนตกถูกต้องตามฤดูกาลมาให้ ในการมีพิธีกรรมทางการเกษตรอื่นๆ เช่น พิธีแรกนาขวัญ และพิธีพืชมงคล จึงมีทั่วไปทุกสังคม เพราะห่วงใยต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นทางทุกขภัย ต่อมาจึงเริ่มคิดละเอียดขึ้นๆ จนรู้ว่าเป็นธรรมชาติเท่านั้น จึงหัน

มาดูภายในตัวของตัวเอง เช่น พุทธศาสนา วัฒนธรรมชาติของตัวตน การเกิดตัวตนขึ้น เกิดจากอายตนะทั้ง 6 จึงมีโลกทางตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ รวมกันเป็นกลุ่มก้อนเป็นขั้น 5 มี รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ความกลัวจะมาปรากฏเมื่อรู้สึกมีภัยมากล้ากรายเข้าแล้ว จะหาทางกันและแก้ต่างๆ นานา มาเป็นเวลานานก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน เกิดวิชาต่างๆ ขึ้นและรวมถึงศาสนาต่างๆ ส่วนพุทธนั้น แสวงหาความมั่นคง ได้ตรงกับธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการความมั่นคง ไม่เป็นบาป และการมีสุขนั้น ปุถุชนมีจากการมีทรัพย์และใช้ทรัพย์นั้นๆ (ในตะวันตกนั้นก่อนสมัยแบ่งมาเป็นนิกายโปรเตสแตนต์ในศตวรรษที่ 16 นั้น การค้าขายเป็นบาปจึงมีคำว่า just price usury) ในพุทธศาสนา วิทยุธรรมมีกตตถสังวัตตนิกรกรรม(ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน) จึงมี

- 1) อุฏฐานสัมปทา(ถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียร)
- 2) อารักขสัมปทา(ถึงพร้อมด้วยการรักษา)
- 3) กัลยาณมิตตา(คบคนดีเป็นมิตร)และ
- 4) สมชิวิตา(เป็นอยู่สมกับอัตตภาพ)

นอกจากนี้แล้วพุทธศาสนา ยังก้าวไปอีกขั้นคือละความกลัวได้เป็นสมุทเท เพราะละความเป็นตัวตนได้ในชั้นพระโสดาบัน การพัฒนาของคนนั้นพุทธจึงถือเป็นหัวใจของการพัฒนาเพราะคนเป็นเวไนยสัตว์คือสัตว์ที่ฝึกฝนได้ให้เจริญจนเป็นอารยชนได้โดยไม่ต้องอาศัยอำนาจจากภายนอกตัวของมนุษย์เอง ซึ่งดูดังต่อไปนี้(ดูภาคผนวก 1 แสดงเป็นผังโดยละเอียด)

- 1) ชั้นปุถุชน มี โลกะ โทสะและโมหะทั้งวันโดยไม่รู้ตัวว่ามี
- 2) ชั้นสมณะ รู้ว่าลด โลกะ โทสะและโมหะอย่างไร จนถึงขั้นอรุพมาน
- 3) ชั้นวิปัสสนา รู้ว่าละ โลกะโทสะและโมหะได้เป็นขั้นๆไป (มีแต่ในพุทธศาสนา)

ทางชีววิทยา คนวิวัฒนาการมาทั้งทางสมองและทางกาย จนเป็นดังในปัจจุบัน หนึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างวิชาต่างๆด้วย เช่นศาสนามีอิทธิพลต่อเศรษฐศาสตร์ทำให้เป็นปทัสฐาน(Normative) มาก่อน และวิทยาศาสตร์มีอิทธิพลต่อเศรษฐศาสตร์ทำให้เศรษฐศาสตร์ใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์มากขึ้นเป็นปฏิฐาน(Positive) และ เศรษฐศาสตร์มีอิทธิพลต่อ ศาสนาและวิทยาศาสตร์และวิชาสังคมศาสตร์อื่นด้วย

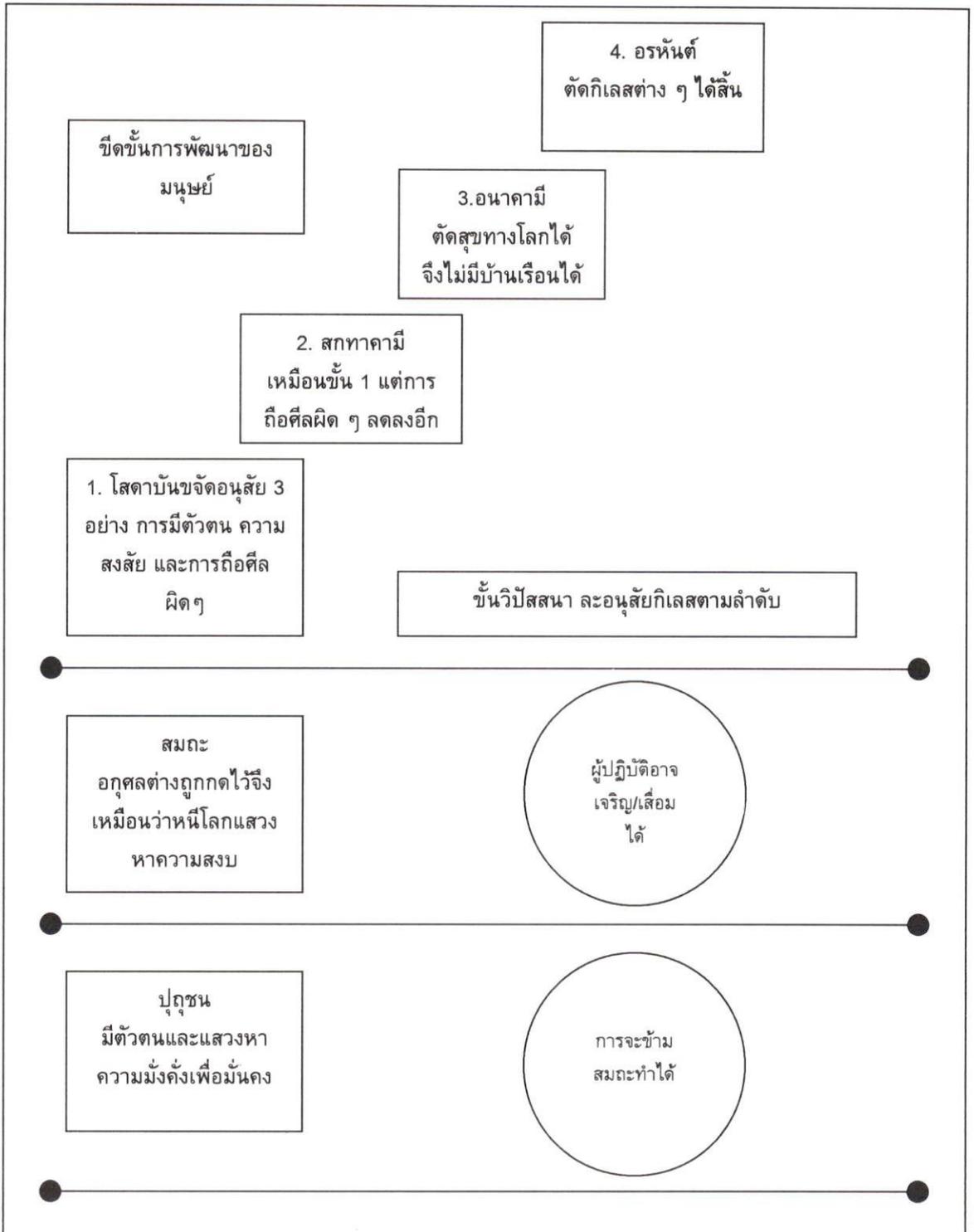
สรุป

การที่วิชาเศรษฐศาสตร์เกิดขึ้นจากความต้องการมีไม่จำกัดและทรัพยากรมีจำกัดนั้น จริงอยู่ในระดับธรรมดาเท่านั้น เพราะแม้แต่ในพุทธศาสนายังกล่าวว่าแม่น้ำเสมอเหมือนตักหาเป็นไม่มี และการมีทรัพยากรจำกัดทำให้ต้องหาทางเลือกที่จะใช้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้ง 2 ข้อยังไม่ดูไปไกลและกว้างในบริบทที่สูงกว่า นั่นคือ ตักหาสามารถลดโดยสมณะได้และละได้โดยวิปัสสนา การอยู่เพราะกินข้าว เมาเพราะอยู่นาน นั้นเพราะไม่รู้ว่าการบริโภคแค่เป็น "มรรค" ไม่ใช่"ผล" การอยู่ต่อไปเพื่อยังประโยชน์ตนได้แล้ว ต้องยังประโยชน์ท่านด้วย การพัฒนาตนคือการลดความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนจนไม่มีตัวตนให้เห็นประโยชน์อีกเป็นระดับที่สูงกว่า การที่มีเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แค่เพื่อหลุดพ้นจากพันธนาการของทฤษฎีตะวันตกที่เขาคิดแก้ปัญหาของเขา เหมาะสมในสมัยหนึ่งๆเท่านั้น (จะเห็นได้ว่าแม้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ จะมีรากฐานมาจากอดัม สมิท แต่ก็วิวัฒนาการมาเรื่อยๆ จนปัจจุบันมาเห็นส่วนหนึ่งคือ ทฤษฎีเกมและการคาดการณ์อย่างมีเหตุผล) แต่เป็นการเริ่มศักราชใหม่ที่จะนำเอาหลักปรัชญาตะวันออกไปแสดงแก่ชาวโลกว่า นี่คือนอกจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันที่เป็นชาติเล็กๆมีประชากรราว 60 ล้านเทียบกับประมาณ 6000 ล้านคนทั้งโลก และเป็นทางออกของมนุษยชาติในระยะยาวอีกด้วย มรดกไทยที่รักษามานานแล้ว จึงมอบให้แก่โลกได้อย่างทันท่วงที

Bibliography

- Gorkom Nina Von. **Buddhism in Daily Life**. Bangkok: Craftsman Press, 1988.
- Krugman Paul. **The Return of Depression Economics**. Penguin. London, 1999.
- McKenzie, Richard B. & Tullock, Gordon. **The New World of Economics: Exploration into the Human Experience**. Richard D. Irwin, Inc. Illinois, 1981.
- The Nation** [Bangkok] **HM clarifies call for 'Self- Sufficiency**. 12 May 1998, p.1.
- Payutto Bhikkhu P. A. **Toward Sustainable Science: A Buddhist Look at Trends in Scientific Development**. Bangkok: Bhddhadhamma Foundation, 1992.
- Rothschild Michael. **Bionomics**. [Online], Available: www.bionomics.org, 1992.
- Rostow, W.W. **The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto**. Cambridge: Cambridge University Press 1961.
- Samualson Paul A. & Nordhaus William D. **Economics**. McGraw-Hill. New York, 1989.
- Sujin Boriharnwanaket, **Summery of Paramatthadhamma** [Online], Available: www.dhammastudy.com, 1999.
- Tulsi Acharya "A Message of Peace: To a World Full of Unrest." **Anuvibha Reporter, Journal of Anuvrat Global Organization**. Vol.3 No.1. Oct.-Dec. 1997.
- Smith Adam. **An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations**. New York : Random House, 1937.
- Todaro M. P. **Economic Development in the Third World**. New York : Long man, 1989.
- United Nations University **Peace and Governance Programme** [Online], Available : www.unu.edu, 1997.

ภาคผนวก 1 แสดงขีดขั้นการพัฒนาของมนุษย์ : ทัศนะหนึ่งของชาวพุทธ

ภาคผนวก 2

Sufficiency economy

“Sufficiency Economy “ is a philosophy bestowed by His Majesty the King to his subjects through royal remarks on many occasions over the past three decades. The philosophy provides guidance on appropriate conduct covering numerous aspects of life. After the economic crisis in 1997, His Majesty reiterated and expanded on the “Sufficiency Economy” in remarks made in December 1997 and 1998. The philosophy points the way for recovery that will lead to a more resilient and sustainable economy, better able to meet the challenges arising from globalization and other changes.

Philosophy of the “Sufficiency Economy”

“Sufficiency Economy” is a philosophy that stresses the *middle path* as the overriding principle for appropriate conduct by the populace at all levels. This applies to conduct at the level of individual, families, and communities, as well as to the choice of a balanced development strategy for the nation so as to modernize in line with the forces of globalization while shielding against inevitable shocks and excesses that arise. “ Sufficiency” means moderation and due consideration in all modes of conduct, as well as the need for sufficient protection from internal and external shocks. To achieve this, the application of knowledge with prudence is essential. In particular, great care is needed in the utilization of untested theories and methodologies for planning and implementation. At the same time, it is essential to strengthen the moral fibre of the nation, so that everyone, particularly political and public officials, technocrats, businessmen and financiers, adheres first and foremost to the principles of honesty and integrity. In addition, a balanced approach combining patience, perseverance, diligence, wisdom and prudence is indispensable to cope with appropriately with critical challenges arising from extensive and rapid socioeconomic, environmental, and cultural changes occurring as a result of globalization.

Compiled from remarks by His Majesty the King on various occasions.